

Pracovní list 2

A: *Ve štíri hodíni ráno nám začal hrát rozhlas na internáte, že sme opsadeňi okupantama. A to víte, mladé **d'efčacka** začali vikřikovat z okna. Oňi nám vbjehli na internát f komisňároch, ři Rusáci. Z*, ze samopalama a ze **fšeckím**, mi pozamikané na internáte, f pokojoh řigdo... No to bil*, to bilo řeco d'esivého, to mňe ide až hrúza na mňa. A to řic, to bili štíri hodíni ráno a ráno f šest normálře id do práce. A mezi řema, mezi tema tankama, diř to bilo opsazené, ten Svit, jó? Toř to bilo n*, neskutečné, co oňi si dovolovali.*

B: *Hrúza, vlasí stávajú na hlavje.*

A: *Ano, ano, tedi, tedi mňe bilo velice řpatře s toho. A potom, to uř potom začal hlásit rozhlas, že třeba zbrojofka je opsadeňá, Slovákke sú opsadeňé. A to bilo tadi fšeco kolem dokola a to fšeco na vás ide.*

1) Rozumíte všem nářečním slovům v ukázce? Přepiřte vyznačená slova do spisovné čeřtiny:

d'efčacka _____

ze fšeckím _____

2) Ke kterým nářečím ukázka patří?

k *českým* v *uřřím smyslu* / *řředomoravským* / *východomoravským* / *slezským*

Podle čeho to lze poznat? _____

3) Které další nářeční znaky opakující se u více různých slov ukázka obsahuje?

4) Co jsou *komisňáry* a co je *zbrojovka*? Vysvětlete význam těchto slov:

5) Které historické události se může ukázka týkat? _____

Podle čeho to lze poznat? _____

Ve kterém roce se tato událost odehrála? _____

6) Proč se v ukázce nemluví o *Rusech*, nýbrž o *Rusácích*? Jaký je v těchto pojmenováních rozdíl?

7) Jak byste se zachovali v popisované situaci? Šli byste mezi tanky normálně do práce nebo do školy? _____

Proč byste se tak rozhodli? _____

Pracovní list 2

A: Ve štíri hodíni ráno nám začal hrát rozhlas na internáte, že sme opsadění okupantama. A to víte, mladé **d'efčacka** začali vikřikovat z okna. Oñi nám vbjehli na internát f komisňároch, ři Rusáci. Z*, ze samopalama a ze **fšeckím**, mi pozamikané na internáte, f pokojoh ñigdo... No to bil*, to bilo ñeco d'esivého, to mñe ide až hrúza na mña. A to ñic, to bili štíri hodíni ráno a ráno f šest normálñe íd do práce. A mezi ñema, mezi tema tankama, diš to bilo opsazené, ten Svit, jó? Toš to bilo n*, neskutečné, co oñi si dovolovali.

B: Hrúza, vlasí stávajú na hlavje.

A: Ano, ano, tedi, tedi mñe bilo velice špatñe s toho. A potom, to uš potom začal hlásit rozhlas, že třeba zbrojofka je opsad'ená, Slovácké sú opsad'ené, a to bilo tadi fšeco kolem dokola a to fšeco na vás ide.

vyprávějí ženy z Vlčnova (okr. Uherské Hradiště), narozené r. 1946 (A) a 1940 (B); nahráno v r. 2023

Lze spustit z veslovech.cz/zvukovy-archiv/mezi-tanky-do-prace/

(při cvičném poslechu pro žáky nutno vynechat poslední větu, v níž je prozrazen rok události)

1) Rozumíte všem nářečním slovům v ukázce? Přepište vyznačená slova do spisovné češtiny:

d'efčacka děvčala

ze fšeckím se vším

Některé reálie mají velké množství nářečních pojmenování. Například děvčeti se říká *děvčica, děvucha, cërka, húdě, kurvička, slota* nebo *žába*. Podrobnější informace včetně mapy tradičního výskytu jednotlivých podob lze najít na cja.ujc.cas.cz/e-cja/heslo/1/2.

2) Ke kterým nářečím ukázka patří?

k *českým* v *užším smyslu* / *středomoravským* / *východomoravským* / *slezským*

Podle čeho to lze poznat? *ú místo ou (ú), é v koncovkách tvrdých přídavných jmen (d'esivého, opsazené)*

Ukázka konkrétně patří k jižní neboli slovácké podskupině východomoravských nářečí. Na rozdíl od severní neboli valašské podskupiny se v ní nerozlišuje výslovnost tvrdého y a měkkého i – proto je v textu ukázky psáno vždy i.

3) Které další nářeční znaky opakující se u více různých slov ukázka obsahuje?

koncovka -ú v 3. osobě množného čísla přítomného času činného rodu (slávajú, sú),
koncovka -och (případně -ok vlivem výslovnosti) v 6. pádě množného čísla (komisňároch,
pokojoch), koncovka -ama v 7. pádě množného čísla (okupantama, tankama)

4) Co jsou komisňáry a co je zbrojovka? Vysvětlete význam těchto slov:

komisňáry = pracovní obuv, zbrojovka = závod na výrobu zbraní, případně i stroji

Armáda, vojsko, a tedy ani zbrojní průmysl už u nás nemají takový význam jako za minulých režimů, kdy byla ozbrojená síla klíčovou složkou státu. O zbrojovce se dnes nemluví tolik jako dřív – pokud tedy nejde o brněnský fotbalový klub, jemuž dala jméno bývalá výrobní zbraň Zbrojovka Brno.

5) Které historické události se může ukázka týkat? okupace Československa (invaze vojsk
Varšavské smlouvy)

Podle čeho to lze poznat? okupanti-Rusi obsazují internát a podniky

Ve kterém roce se tato událost odehrála? 1968

Ne všichni obyvatelé měli s okupanty takto bezprostřední zkušenost. Někteří jen zahlédli projíždějící bojová vozidla, jiní se o dění dozvídali pouze na dálku, zejména prostřednictvím rozhlasu. Nejhůře tuto událost nesli ti, kteří prožili hrůzy druhé světové války – obávali se totiž, že se válka vrátí.

6) Proč se v ukázce nemluví o Rusech, nýbrž o Rusácích? Jaký je v těchto pojmenováních rozdíl?

mluvčí tím vyjadřuje slobo vůči okupantům – Rus je neutrální pojmenování, Rusák je negativně
zabarvené

Negativní pocity, které mluvčí během události prožívaly, jsou patrné i z dalších vyjádření:
to bilo něco d'esivého, ide až hrúza na mňa, mňa bilo velice špatne, ...

7) Jak byste se zachovali v popisované situaci? Šli byste mezi tanky normálně do práce nebo do školy? asi ano / radši ne

Proč byste se tak rozhodli? šel/šla bych do práce/školy, protože bych se bála, že jinak dostanu vyharov nebo že z toho budu mít ve škole kázeňský problém / zůstala bych v pokoji, protože bych se bála, že se mi cestou něco stane, ...

Strach má značný vliv na naše rozhodování, a je proto i mocným nástrojem. Mluví o popisovaném ránu zcela jistě měly strach, že se jim venku něco přihodí. Zároveň si nemohly dovolit nejt do práce, když jim nikdo nenařídil, aby zůstaly doma. Dělat něco proti pravidlům tehdejšího režimu představovalo velký risk a hrozbu nepříjemných postihů.